

Regler og praksis med hensyn til halvtids prøveløsladelse efter straffelovens § 38, stk. 3

To foredrag om prøveløsladelsesreglerne¹⁾.

I.

Af vicedirektør i direktoratet for fængselsvæsenet

AXEL HYE-KNUDSEN.

Straffelovens § 38, stk. 3, fik vi ved den ændring af straffeloven, der skete ved loven af 17. maj 1956. Spørgsmålet om ændring af prøveløsladelsesreglerne havde allerede været fremme siden begyndelsen af 1950'erne, da man i straffelovskommissionen arbejdede med spørgsmålet om nye regler om betingede domme. I denne forbindelse kom man også ind på spørgsmålet, om det ikke ville være hensigtsmæssigt at ændre reglerne om prøveløsladelse. Det var almindelig anerkendt, at bestemmelserne i straffelovens § 38, hvorefter fængselsfanger kunne opnå løsladelse på prøve, når to trediedele, mindst 9 måneder, af straffetiden var udstået, betød en afgjort forbedring i forhold til den før straffeloven af 1930 gældende ordning.

Prøveløsladelsen var, således som det også var forudsat i de forud for lovens udfærdigelse udarbejdede kommissionsbetænkninger, blevet et vigtigt og regelmæssigt led i fuldbyrdelsen af de tidsbestemte straffe på fængsel i over 9 måneder, hvorved man navnlig ved hjælp af tilsyn letter fangernes overgang til det helt frie liv og får en gavnlig kontrol med dem i en periode, der ved alle straffe under 6 år er længere end den tid, fangen ville kunne tilbageholdes i anstalten.

Endvidere var prøveløsladelsesmuligheden for de fleste fanger et incitament til at søge at få noget ud af fængselsopholdet, ligesom det behandlingsmæssigt og disciplinært betød en stor fordel for fængslets muligheder for et resocialiserende arbejde.

Bestemmelsen om, at mindst 9 måneder af straffetiden skulle være udstået, udelukkede muligheden for at prøveløslade fængselsfanger med straffetider på 9 måneder og derunder. Disse fanger måtte derfor normalt løslades efter endt strafafsoning, uden at der var mulighed for i frihed og under tilsyn at fortsætte den i anstalten påbegyndte behandling, hvor dette blev anset for for-

¹⁾ Foredragene er holdt i Dansk Kriminologisk Selskab den 27. februar 1962.

målstjenligt, eller mulighed for at løslade fangerne på et tidspunkt, hvor det efter deres beskæftigelse eller af andre grunde måtte være hensigtsmæssigt. Det drejede sig i 1957 om 1008 dømtede og i 1958 om 842 dømtede. Antallet af dømtede med straffe over 9 mdr. var 678 i 1957 og 596 i 1958.

Endvidere udelukkede reglen, at fanger med straffetid over 9 måneder kunne løslades, før $\frac{2}{3}$ af straffen var udstået. Også dette gav i praksis visse vanskeligheder, idet det ikke sjældent forekom, at løsladelse af hensyn til erhvervsmæssige eller familiære forhold eller af behandlingsmæssige grunde kunne være ønskelig, forinden $\frac{2}{3}$ af straffen var udstået.

I disse tilfælde har man så hidtil måttet klare sig med benådningensinstituttet. Dette har man imidlertid ikke anset for særlig heldigt. En benådning opfattes traditionelt som en enkeltstående nådesakt, der fortrinsvis finder anvendelse, hvor forhold, som er indtrådt efter domsafsigelsen, f. eks. sygdom eller lignende kan begrunde en tidligere løsladelse. Dertil kommer, at benådningensinstituttet ikke er særlig egnet til de mange tilfælde, hvor løsladelsen skal forberedes i nogen tid i anstalten, f. eks. med hensyn til fremskaffelse af passende arbejde, logi og lign. for fangen.

Det blev overvejet, om man skulle gennemføre nedsættelse af 9 måneders grænsen til f. eks. 5 eller 6 måneder. Herved opnåede man, at en del af de fængselsfanger, der ikke kunne prøveløslades efter de gældende regler, fik mulighed herfor, og at fanger med straffe fra f. eks. 9 til 13 måneder ville kunne prøveløslades tidligere end efter de nugældende regler. Derimod medførte en sådan regel ingen ændring i prøveløsladestidspunktet for fanger med straffe over ca. 13 måneder, hvilket som nævnt i visse tilfælde var ønskeligt. Det blev også fremhævet, at mod en generel nedsættelse af 9 måneders grænsen faldt også den omstændighed, at de praktiske erfaringer fra statsfængslerne hidtil var gået ud på, at der i de fleste tilfælde krævedes en vis tid — normalt 8—10 måneder — før der kunne opnås den pædagogiske påvirkning og arbejdsstræning, som er et af den moderne fangebehandlings vigtigste mål. Det blev videre anført, at i hvert fald ville et specialpræventivt behandlingsresultat i en kortere behandlingstid i almindelighed forudsætte, at der kunne sættes ind med et intenst socialpsykologisk forsorgsarbejde, der gik langt ud over det omfang, hvori det for tiden var muligt.

En obligatorisk rejnsning af spørgsmålet om prøveløsladelse ved kortere straf ville derfor i de fleste tilfælde savne den fornødne baggrund i det arbejde, der kunne udføres med fangen, og det ville ofte blive en unødigt tidsspilde for de pågældende myndigheder.

Fængselspraktikerne gik ind for at bibeholde den nugældende bestemmelse i strfl. § 38, stk. 1, hvorefter spørgsmålet om løsladelse på prøve skal rejses, når $\frac{2}{3}$, mindst 9 mdr. af straffen er

udstået, og således at man ved siden deraf fik en fakultativ adgang til under ganske særlige omstændigheder at rejse spørgsmålet om løsladelse på prøve på et tidligere tidspunkt, når halvdelen af straffen var udstået, eventuelt således at reglen kombineredes med en bestemmelse om afsoning af en vis minimumstid. Den nye bestemmelse i § 38, stk. 3, kom herefter til at lyde således: „Efter justitsministerens bestemmelse kan prøveløsladelse ske tidligere end i stykke 1 nævnt, når dette efter de foreliggende oplysninger, herunder anstaltens udtalelser om fangen, må anses for begrundet i det enkelte tilfælde. Prøveløsladelse kan tidligst ske, når fangen har udstået halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder.“

I bemærkningerne til lovforslaget hedder det, at bestemmelsen giver en fakultativ adgang til at rejse spørgsmålet om løsladelse på prøve, når forholdene i det enkelte tilfælde særlig taler derfor, og prøveløsladelse vil kunne ske i medfør af denne bestemmelse, dels med hensyn til kortere straffe, som afsones i statsfængsel, dels med hensyn til længere straffe, hvor det er ønskeligt at opnå løsladelse, før der er forløbet $\frac{2}{3}$ af straffetiden og mindst 9 måneder. Medens der fortsat efter § 38, stk. 1, i alle tilfælde skal gives indstilling om, hvorvidt prøveløsladelse bør ske, når to trediedele af straffetiden, dog mindst 9 måneder er afsonet, vil indstillinger om tidligere prøveløsladelse i medfør af den nye bestemmelse i stk. 3 kun være at fremsende, når det skønnes særlig hensigtsmæssigt at løslade på prøve for at opnå fordelene ved tilsyn og anden forsorg og ved den i prøveløsladelsen liggende trusel om fuldbyrdelse af en reststraf. Medens fangen kan forvente at blive løsladt på prøve i medfør af stk. 1, når hans forhold ikke ligefrem taler derimod, eller, som det hedder i straffeloven, når fangens forhold ikke gør den utilrådelig, skal der kræves noget mere, for at en fange skal opnå prøveløsladelse i medfør af stk. 3. Her skal forholdene positivt tale derfor.

Bestemmelsen er affattet i overensstemmelse med straffelovskommissionens forslag i en erklæring, hvorefter udvalgets flertal (6 medlemmer) fuldt ud kan tiltræde forslaget, medens 2 medlemmer vel er enige i, at det er naturligt og ubetænkeligt at udvide adgangen til prøveløsladelse som foreslået, men principalt vil foretrække en regel om, at spørgsmålet om prøveløsladelse i alle tilfælde skal tages op til overvejelse efter udståelse af halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder. 2 andre medlemmer, der ligeledes anser en nedsættelse af den nugældende mindstetid for strafafsoning inden prøveløsladelse for ønskelig, er betænkelige ved, at det ved forslaget gøres muligt på anden måde end ad benådningsvejen at træffe bestemmelse i enkelte tilfælde om afkortning af de ved dom fastsatte fængselsstraffe.

I sin forelæggelsestale i folketinget udtalte justitsministeren om bestemmelsen, at han fandt det vigtigt at fremhæve, at denne

bestemmelse efter forslaget ikke skal træde i stedet for, men supplere den gældende bestemmelse om prøveløsladelse i § 38, stk. 1, der forudsættes bevaret som straffelovens hovedregel om prøveløsladelse. Hensigten med den foreslåede bestemmelse er alene at åbne en mulighed for, når forholdene i det enkelte tilfælde positivt taler derfor, at løslade på prøve på et tidligere tidspunkt, end bestemmelsen i § 38, stk. 1, tillader.

Under lovforslagets 1ste behandling i folketinget udtalte justitsministeren over for et medlem, der havde givet udtryk for frygt for, at den nye bestemmelse skulle blive hovedreglen, at dette ikke var rigtigt. „Hovedreglen vil — som ministeren udtalte — stadig være bestemmelsen om, at prøveløsladelse finder sted efter afsoning af $\frac{2}{3}$ af straffetiden, dog mindst 9 måneder, og dér indeholder loven bestemmelse om, at spørgsmålet *skal* rejses, medens det i det nye stk. 3 drejer sig om ekstraordinære tilfælde, og jeg vil i den forbindelse gerne sige, at jeg tror ikke, man skal frygte for, at antallet af prøveløsladelser vil stige voldsomt.“

Ved forslagets 2. behandling i folketinget i april 1956 udtalte Vagn Bro, der i øvrigt tiltrådte forslaget, bl. a., at han var gået med til forslaget ud fra den betragtning, at man også i udvalget har haft opmærksomheden henvendt på, at man skal være overmåde forsigtig med for tidligt at sende fangerne ud i livet. Og det har fået sit udtryk derigennem, at udvalgsflertallet i betænkningen bemærker, at i sådanne sager må det være en nødvendighed, at der indhentes udtalelser såvel fra anklagemyndigheden som fra de lokale myndigheder. Lidt senere udtalte folketingsmanden, at når de stedlige myndigheder, som jo kender de pågældende, ikke alene fra papirerne men netop fra deres tidligere liv, får lejlighed til at udtale sig, så er han tilfredsstillet og kan for sit vedkommende anbefale lovforslaget.

Ser man efter, hvad der står i betænkningen, så hedder det dér: „Flertallet ønsker endvidere at bemærke, at det anser det for væsentligt, at der forinden prøveløsladelse af farlige personer — særlig personer straffet i sædelighedssager og personer, der løslades på prøve fra sikkerhedsforvaring — besluttes, indhentes udtalelser såvel fra anklagemyndigheden som fra de lokale myndigheder, der måtte kunne bidrage til sagens fuldstændige oplysning set fra såvel den pågældendes som samfundets side.“

Hvorledes er det nu gået med anvendelsen af denne prøveløsladelsesregel i § 38, stk. 3?

Reglen blev indført i maj 1956, og hvis vi nu ser på tallet for ekstraordinære løsladelser også i perioden forud, hvor de ekstraordinære løsladelser skete ved benådning, så viser det sig:

I 1954 blev der benådet 167 personer.

I 1955 var antallet af ekstraordinære løsladelser ved benådning 148.

1956. I dette år blev 83 løsladt ekstraordinært ved benådning og 80 i henhold til den nye bestemmelse i § 38, stk. 3. Det bliver ialt 163.

1957. Her blev 101 løsladt på prøve efter stk. 3, og 32 blev løsladt ved benådning, ialt 133.

1958. Her var tallet henholdsvis 73 og 30, ialt 103.

I 1959 var tallene 112 løsladelser efter stk. 3 og 32 benådnings, ialt 144.

I 1960: 100 løsladelser efter stk. 3 og 49 løsladelser ved benådning, ialt 149.

1961: 80 løsladelser efter stk. 3 og 53 ved benådning, ialt 133.

Efter den hidtidige praksis kan man vist roligt sige, at der ikke har været spørgsmål om at bringe inflation i løsladelserne. Spørgsmålet er vel snarere, om man i tilstrækkeligt omfang har udnyttet de muligheder, der ligger i den nye bestemmelse.

Af de 89 sager, der blev ekspederet i 1956, havde inspektørerne taget initiativ til løsladelse i 37 % af tilfældene, og i 62 % var det andragende fra pårørende, forsvarere eller andre.

I 31 % af tilfældene drejede det sig om løsladelser, hvor straffetiden var på over 9 måneder, og i 69 % af tilfældene var det straffetider på under 9 måneder.

Vi har i direktoratet foretaget en nærmere gennemgang af de 100 tilfælde, hvor der i 1960 blev truffet bestemmelse om løsladelse på prøve efter stk. 3.

Spørgsmålet om sådan løsladelse var i 51 tilfælde foranlediget af fangens hustru, kæreste eller slægtning, 35 tilfælde foranlediget af vedkommende anstalt, 10 tilfælde foranlediget af vedkommendes forsvarer, i 3 tilfælde ved initiativ fra ministeriet og i 1 tilfælde fra vedkommendes arbejdsgiver.

I 65 af tilfældene drejede det sig om løsladelse af personer, der afsonede straffe på *under 9 måneder*, og i 35 af tilfældene drejede det sig om straffetider på *over 9 måneder*. Af de 65 med straffe på 9 mdr. og derunder blev 3 fanger løsladt $\frac{1}{2}$ måned før fuld tid, 16 fanger 1 måned før, 13 fanger $1\frac{1}{2}$ måned før, 16 fanger 2 måneder før, 4 $2\frac{1}{2}$ måned før, 4 3 måneder før, 3 $3\frac{1}{2}$ måned før, 5 4 måneder før, og 1 blev løsladt $4\frac{1}{2}$ måned før fuld tid.

I de 35 tilfælde, hvor straffetiden var over 9 måneder, blev 20 løsladt fra 1— $2\frac{1}{2}$ måned, før løsladelse kunne have fundet sted efter straffelovens § 38, stk. 1, og 13 blev løsladt fra 3—5 måneder før det nævnte tidspunkt, 1 blev løsladt $6\frac{1}{2}$ måned før — det drejede sig om en person, der afsonede fængsel i 14 år + en reststraf på ca. 3 år, og 1 blev løsladt 13 måneder før — han afsonede også fængsel i 14 år.

Begrundelserne for løsladelse var: i 23 tilfælde ønsket om at tilvejebringe tilsyn for den pågældende, hvor sådant ellers ikke kunne etableres i forbindelse med prøveløsladelse.

I 17 tilfælde ønsket om at etablere kur mod alkoholisbrug.
 I 39 tilfælde sygdom og elendighed hos familien.
 I 16 tilfælde, at et arbejdstilbud ville bortfalde ved yderligere afsoning, og
 i 5 tilfælde andre grunde.

Løsladelser fra statsfængslerne i 1959.

	Mænd		Kvinder		Ialt				Ialt	
	9 mdr. og der- under	over 9 mdr.	9. mdr. og der- under	over 9 mdr.	9 mdr. og der- under	%	over 9 mdr.	%		%
Løsladt efter endt udst.	678	147	94	1	772	90,4	148	20,2	920	58
Løsl. på pr. efter stk. 1		508		16	0	0	525	71,5	524	33
Løsl. på pr. efter stk. 3	72	36	3	1	75	8,8	37	5,0	112	7
Benådn. v. kgl. resolution	7	23		2	7	0,8	25	3,3	32	2
	757	714	97	20	854	100	734	100	1588	

Af ovenstående skema fremgår, at af 1588 fanger, der blev løsladt i 1959 blev

920 eller 58 % løsladt efter endt udståelse af straffen

524 eller 33 % løsladt på prøve efter § 38, stk. 1

112 eller 7 % løsladt på prøve efter § 38, stk. 3 og

32 eller 2 % løsladt som benådede i henh. til kgl. resolution.

Deler vi gruppen i dem, der er idømt fængsel i 9 måneder og derunder, og dem, der er idømt højere straf end fængsel i 9 måneder, ser vi, at 854 blev løsladt efter at have afsonet 9 måneder og derunder, heraf blev

772 eller 90,4 % løsladt efter endt udståelse

75 eller 8,8 % løsladt på prøve efter § 38, stk. 3, og

7 eller 0,8 % løsladt som benådede i henh. til kgl. resolution.

734 blev løsladt efter at have afsonet straffe på over 9 måneder, heraf blev

148 eller 20,2 % løsladt efter endt udståelse

524 eller 71,5 % løsladt på prøve efter § 38, stk. 1

37 eller 5,0 % løsladt på prøve efter § 38, stk. 3, og

25 eller 3,3 % løsladt som benådede i henh. til kgl. resolution.

Prøveløsladelse efter stk. 3 har altså ikke helt kunnet overflødiggøre benådningsinstituttet, selv om benådning før halv tid af dømte, der afsoner i statsfængsel, er uhyre sjældent.

Ca. halvdelen af benådnings-er benådnings-er til optagelseshjem, hvor fanger fra lukkede fængsler, som fremtidigt skal beskæftiges ved landbrugsarbejde, får mulighed for at tilbringe de sidste par måneder på et optagelseshjem — ofte ret medtagne fanger, overfor hvem prøveløsladelse ikke findes tilrådeligt, og det

særlige ved denne benådningsform er, at straffen, når de forbliver på optagelseshjemmet til straffetidens udløb, betragtes som fuldt udstået.

Ser vi bort fra benådning af livstidsfanger og af udlændinge, som skal udvises, og som efter nugældende praksis benådes til det tidspunkt, hvor de ellers kunne have været løsladt på prøve, bliver der tilbage en halv snes tilfælde om året.

Det drejer sig her om tilfælde, hvor 4 måneders folk ønskes løsladt før tiden, og nogle tilfælde, hvor man undtagelsesvis mener, at særlige forhold taler for løsladelse inden halv tid.

Endvidere kan eksempelvis nævnes et tilfælde, hvor et Jehovavidne fortrød vægring af at udføre civilt arbejde, og som så blev benådet efter at civilarbejdet var afviklet.

Endvidere en 72-årig syg, der var helt uegnet til afsoning i fængsel.

Som det fremgår af det foregående, er det meget korte tidsrum, der bliver eftergivet ved løsladelse efter § 38, stk. 3. Af de 100 fanger, der blev løsladt i 1960, har 58 fået 2 måneder eller mindre eftergivet.

Med hensyn til sagernes ekspedition har man ved benådning og prøveløsladelse efter stk. 3 i de allerfleste tilfælde indhentet erklæring fra anklagemyndigheden og eventuelt tillige fra vedkommende dommer, hvorimod man i sager angående prøveløsladelse efter § 38, stk. 1, i almindelighed kun indhenter udtalelse fra de lokale myndigheder, hvis det drejer sig om farlige personer, og det vil sige, at man sædvanligvis gør det i alle sager, hvor der er idømt straf af fængsel i 3 år eller derover (tallene var for disse straffe i 1956, 57 og 58 henh. 34, 38 og 19) eller hvis der i øvrigt er noget, der kan tyde på farlighed, og hvor en udtalelse fra de lokale myndigheder kan have betydning. Det vil her navnlig dreje sig om sædelighedssager, voldssager og sager, hvor generalpræventive synspunkter har særlig vægt.

I det sidste års tid har man ved løsladelse efter stk. 3 indskrænket sig til at høre anklagemyndigheden og domstolene, når det drejede sig om farlige personer — hvad det sjældent gør ved straffetider på under 9 måneder — og hvor mere generalpræventive hensyn gør sig gældende.

Hvad er nu det særlige, der kan spille ind og motivere en løsladelse efter § 38, stk. 3.

Den vigtigste grund for straffetider på under 12 måneder er ønskeligheden af at få den pågældende løsladt på prøve under tilsyn, i de tilfælde, hvor anstalten har fået det indtryk af den pågældende, at det vil være af betydning, at han får en tilsynsførende at støtte sig til ved løsladelsen.

Vi ser idag, at en del 10 måneders folk ikke ønsker løsladelse på prøve efter stk. 1 — de vil hellere tage hele straffen og så være helt frie. Skønner man, at en 10 måneders mand har behov

for tilsyn, og at dette tilsyn kan afstives med en lidt længere reststraf end 1 måned, vil en løsladelse efter stk. 3 kunne løse dette problem.

40 tilfælde af de 100 stk. 3 løsladelser i 1960 var motiveret ved ønsket om at knytte tilsyn og alkoholistbehandling til løsladelsen.

Et lignende antal var motiveret ved sygdom og elendighed hos familien — det kan være kone med 3—4 børn eller flere, der er henvist til at leve af socialhjælp — det er det lille landbrug, der skal passes af kone og børn, medens faderen er inde — det er konen, der har fortalt børnene og familien, at manden var på hospital eller arbejdede i Jylland, og som så ikke kunne forklare, at han ikke kom hjem til jul — her er alle variationer.

Den 3. almindelige grund kan være en tidligere løsladelse for at kunne modtage et arbejdstilbud, som giver en fremtidsstilling, men som kun kan fås ved tiltrædelse en bestemt dato — dette hensyn har i dag næppe så stor betydning, da efterspørgslen efter arbejdskraft er så stor, at alle, der kan og vil arbejde, kan få plads, ja ofte har flere pladser at vælge imellem. Vi er her udsat for, at denne bestemte dato, som var forudsætningen for at få den pågældende plads, kan vise sig noget svingende og derefter uden betydning. De fleste arbejdsgivere antager en løsladt, enten fordi de ønsker af den ene eller anden grund at give ham en chance, eller fordi de har brug for hans arbejdskraft.

Med et veludviklet socialvæsen og et godt arbejdsmarked kan det være vanskeligt at finde det særlige, som skal bære en løsladelse på prøve efter stk. 3, hvis begrundelsen skal være noget livsvigtigt i den forstand, at den pågældendes forhold vil blive væsentligt forringet ved ikke at opnå en tidligere løsladelse.

Lovens ord er i virkeligheden ikke så snævre — der kræves blot, at den tidligere løsladelse må anses for begrundet i det enkelte tilfælde. Begrundelsen kan altså være anstaltens skøn over, at hans resocialisering har bedre chancer for at lykkes, hvis han prøveløslades med tilsyn.

Men man må jo også huske på, at der er et vidt område for sammenligninger — fanger spørger: „Hvorfor kan jeg ikke få prøven, når han eller hun fik den“, og synes de, afgørelsen er uforståelig eller er en tilsidesættelse af dem, så kan de klage til ombudsmanden.

Ombudsmanden har haft forelagt klager af denne art i 2 tilfælde — i begge sager udtalte ombudsmanden, at han ikke fandt sikkert grundlag for kritik af justitsministeriets afgørelse, der hviler på et skøn over muligheden for at kunne gennemføre resocialiseringsmæssige foranstaltninger.

Som det vil fremgå af det anførte, har man hidtil i ministeriet fulgt en praksis, der ikke går ud over, hvad man tidligere gennemførte ved benådning, dog med den landvinding, at ønsket

om at få den pågældende løsladt på prøve med tilsyn er tilstrækkelig begrundelse for en løsladelse efter stk. 3, men spørgsmålet er, om det ikke ville være rigtigt at udnytte bestemmelsen noget mere.

Når kun 20 % af de domfældte med straffe over 9 måneder holdes tilbage til fuld tid, kan det ikke være det rette forhold, at de med de kortere straffe og præsumptivt ufarligere, i 90 % af tilfældene holdes til den bitre ende.

Axel Hye-Knudsen.

II.

Af fuldmægtig i justitsministeriet, lektor
L. NORDSKOV NIELSEN.*)

I. Der er grund til at understrege, at spørgsmålet om de tidsmæssige betingelser for prøveløsladelse er af stor både principiel og praktisk betydning. For en umiddelbar betragtning kan det måske forekomme mindre vigtigt, om prøveløsladelsesreglerne udformes som 4- eller 9 mdrs.-regler — eller som halvtids- eller to-trediedels-regler. Men i virkeligheden er spørgsmålet helt centralt. Dets løsning er af væsentlig betydning for forholdet mellem anstaltsmæssig kriminalforsorg og kriminalforsorg i frihed, og dermed i væsentlig grad for reaktionssystemets og specielt frihedsstraffens struktur og sigte: Skal den anstaltsmæssige fangebehandling bedømmes efter sin mere umiddelbare værdi — eller efter sin værdi som forberedelse til et efterforsorgsarbejde? Nogle tal belyser spørgsmålets størrelsesorden. Det er med henblik på prøveløsladelse relevant at inddele de ubetingede fængselsstraffe i 3 grupper: 1) indtil og med 4 mdr. — 2) over 4 mdr. og indtil og med 9 mdr. — 3) over 9 mdr. Men hensyn til *den første gruppe* kan efterforsorg kun iværksættes a) gennem delvis benådning eller b) ved anvendelse af den nye regel i straffelovens § 58, stk. 1, hvorefter en frihedsstraf ved dommen kan deles i en betinget og en ubetinget straf, c) eller på frivilligt grundlag, som vi navnlig kender det fra Vestre fængsels ungdomsafdeling. I *den anden gruppe* har vi den meget begrænsede adgang til prøveløsladelse efter § 38, stk. 3, når halvdelen af straffen, dog mindst 4 mdr. er udstået, og i *den tredje gruppe* den almindelige, brede prøveløsladelsesregel i § 38, stk. 1, hvorefter prøveløsladelse kan ske, når to trediedele af straffen, dog mindst 9 mdr., er udstået. Gennem statistisk departement er følgende oplyst om størrelsesforholdet mellem de 3 grupper i årene 1956—58 (Antallet af domfældte):

*) Manuskriptet til foredraget er her omredigeret på enkelte, mindre væsentlige punkter.

	1956	1957	1958
—4 mdr.	1614	1537	1344
4—9 mdr.	1077	1008	842
9— mdr.	734	678	596
	3425	3223	2782

Det ses heraf, at knapt 50 % af alle frihedsstraffe er på 4 mdr. eller derunder, medens gruppen 4—9 mdr. tæller ca. 30 % og gruppen over 9 mdr. kun ca. 20 %. — Det er klart, at den gruppe, der navnlig interesserer i forbindelse med det emne, der drøftes her, er de 30 % i mellemgruppen.

II. Det er værdifuldt, at Kriminologisk Selskab har taget emnet op til debat på nuværende tidspunkt.

For det første er det naturligt nu godt 5 år efter § 38, stk. 3's gennemførelse at gøre status over denne bestemmelses funktion og på denne baggrund underkaste den en kritisk vurdering.

For det andet er der flere forhold i de seneste års udvikling, som nok kan inspirere til at omprøve reglerne. Der kan navnlig peges på de seneste års reformer i Norge og Sverige og på den understregning af betydningen af tilsyn og andre foranstaltninger i forbindelse hermed, som straffelovsændringerne i 1961 er udtryk for.

For det tredje er det næppe helt urealistisk at tænke sig, at spørgsmålet kunne tages op til lovgivningspolitisk overvejelse i en nærmere fremtid. Forholdet er det, at direktoratet for fængselsvæsenet i et memorandum af juni 1960 over for justitsministerien rejste spørgsmål om ændring i forskellige af straffelovens regler om straffuldbyrkelse — altså navnlig regler i straffelovens kap. 6. Dette memorandum blev forelagt for straffelovrådet, der samtidig blev anmodet om at udtale sig om, hvorvidt der måtte være trang til at ændre andre af reglerne i kap. 6 om fuldbyrdelse af fængsel og hæfte. Herunder falder også reglerne om prøveløsladelse. Rådet afgav sin indstilling i august 1961. Denne indstilling, som nu er genstand for overvejelse i justitsministeriet, indeholder dog intet forslag om ændring af det principielle indhold af reglerne om prøveløsladelse. Om spørgsmålet bør tages op som lovgivningsspørgsmål under de igangværende overvejelser af rådets indstilling beror vel ikke alene på, hvor tilfredsstillende eller utilfredsstillende de gældende regler faktisk skønnes at være, men også på, om de 5—6 år, hvori de har været gældende, giver et tilstrækkeligt erfaringsgrundlag for en tilbundsående vurdering af dem.

III. I forbindelse med et diskussionsoplæg, der indebærer en kritisk vurdering af § 38, stk. 3, må det indledningsvis understreges, at der ikke bør være tvivl om, at bestemmelsens gennem-

førelse betød en fordelagtig smidiggørelse af den tidligere for stive løsladelsesordning.

Alligevel forekommer reglen i flere henseender mindre tilfredsstillende; det er dette, der skal forsøges uddybet i de følgende bemærkninger, der vil pege i retning af to ændringer af § 38:

1) En udvidelse af § 38, stk. 1's almindelige, brede adgang til prøveløsladelse, således at denne kommer til at omfatte — ikke som nu alene personer, der har udstået $\frac{2}{3}$ af straffen, dog mindst 9 måneder — men personer, der har udstået $\frac{2}{3}$ af straffen, dog mindst 4 mdr.

2) En indskrænkning — eller måske snarere sproglig á jourføring — af reglen i § 38, stk. 3, således at prøveløsladelse efter udståelse af halvdelen af straffen, dog mindst 4 måneder, kun kan ske, når der foreligger *særlige omstændigheder* (denne regel ville — hvis § 38, stk. 1, blev ændret, som nævnt under pkt. 1 — kun få betydning med hensyn til straffe på mere end 6 måneders fængsel).

Det vil utvivlsomt fremgå, at nogle af de præmisser, der anføres i det følgende til støtte for disse konklusioner, er løse; en mere fuldstændig vurdering forudsætter bl. a. den fængselskundskab og den kundskab om praktiske efterforsogsproblemer, som fængselsvæsenets praktikere besidder. De anførte betragtninger tilsigter i første række at være et diskussionsoplæg.

IV. Som *baggrund* for den nærmere argumentation skal gøres nogle få bemærkninger om internationale drøftelser af prøveløsladelsesproblemer og om fremmed rets stilling til disse problemer.

Prøveløsladelse var forhandlingsemne på det møde, der afholdtes i Genève i 1954 af F. N.'s europæiske konsultative gruppe for forebyggelse af kriminalitet og behandling af lovovertrædere. Resolutionen fra mødet understregede prøveløsladelsesinstituttets betydning. Der kan være grund til at pege på et enkelt punkt i resolutionen, som har nogen sammenhæng med de spørgsmål om de tidsmæssige betingelser for prøveløsladelse, som er taget op her; man havde på mødet drøftet spørgsmålet, om prøveløsladelse bør lovfæstes som en obligatorisk eller fakultativ ordning, og det siges i resolutionen, at drøftelserne kan give grundlag for det synspunkt, at de to systemer bør kombineres således, at fakultativ prøveløsladelse kan finde sted relativt tidligt for fanger, der havde gjort sig fortjent til det, medens de andre fanger senere kunne tilstås obligatorisk prøveløsladelse. Hermed udtales altså sympati for en prøveløsladelsesordning med 2 etaper.

Endvidere kan nævnes F. N.'s 2. verdenskongres vedrørende forebyggelse af kriminalitet og behandling af lovovertrædere, som afholdtes i London i august 1960. Der vedtoges her en reso-

lution om problemerne angående forberedelse af løsladelse og vedrørende efterforsorg. Det er vist berettiget at betragte den som en rekommandation af, at prøveløsladelse bør kunne ske også af fanger med forholdsvis korte straffe.

Med hensyn til prøveløsladelsesreglerne i *andre lande* kan følgende oplyses:

Efter den *norske* fængselslov af 1958, der bygger på fængselskomiteens betænkning af 1956, kan prøveløsladelse ske, når $\frac{2}{3}$ af straffetiden, dog mindst 4 måneder, er udstået; løsladelse bør dog i almindelighed ikke ske, hvis reststraffen er under 30 dage. Disse regler svarer stort set til, hvad der har været gældende i Norge siden 1933. — Man overvejede i fængselskomiteen at foreslå en regel om halvtidsprøveløsladelse svarende til den danske straffelovs § 38, stk. 3, men blev — som det siges — stående ved, „at adgangen til løsladelse efter halv tid inntil videre bare bør lovfestes for fanger med forholdsvis lange straffer“; komiteen foreslog herefter en regel om prøveløsladelse, når halvdelen af straffen, dog mindst 1 år og 6 måneder, er udstået, og denne regel gennemførtes ved loven af 1958. Der henvises til betænkningen s. 108 ff.

De *svenske* regler har siden 1943 bygget på en sondring mellem obligatorisk og fakultativ prøveløsladelse. Efter reglerne om obligatorisk prøveløsladelse, der stadig gælder, og som foreslås opretholdt i det brottsbalksforslag, der for nogle måneder siden er forelagt den svenske rigsdag, sker der obligatorisk prøveløsladelse efter udståelse af $\frac{5}{6}$ af straffe på 6 mdr. eller derover. Efter 1943-loven kunne fakultativ prøveløsladelse ske, når $\frac{2}{3}$ af en straf, dog mindst 8 mdr., var udstået. I juli 1960 indledtes en ny praksis med langt bredere anvendelse af fakultativ prøveløsladelse, og i fortsættelse heraf skete der pr. $\frac{1}{7}$ 1961 en lovændring (lov nr. 115 af 19. maj 1961), hvorefter reglen om fakultativ prøveløsladelse udvidedes til at omfatte personer, der har udstået $\frac{2}{3}$, dog *mindst 4 mdr.* af straffen — altså en tidsgrænse svarende til den norske. Denne ordning foreslås stort set opretholdt ved det nu fremsatte brottsbalksforslag, dog peges der her klarere på den fakultative prøveløsladelse som en normalordning, idet der anvendes en formulering, hvorefter prøveløsladelse kan ske, når det kan antages at fremme den pågældendes tilpasning til samfundet; der peges derefter på de hensyn, der særlig skal tages i betragtning ved denne prognosebedømmelse; blandt disse hensyn nævner forslaget — modsat den gældende lov — ikke spørgsmålet, om fangen er begynder eller recidivist.

Også fra andre landes straffelovgivning kan nævnes eksempler på en ret vid adgang til prøveløsladelse af personer med forholdsvis korte straffe.

Efter den *tyske* straffelov — og den tyske straffelovskomités lovudkast af 1960 er i overensstemmelse hermed — kan prøveløsladelse ske, når den dømte har udstået $\frac{2}{3}$ af straffen, dog mindst 3 mdr. I *Belgien* kan prøveløsladelse ske efter udståelse af $\frac{1}{3}$ (recidivister $\frac{2}{3}$) af straffen, dog mindst 3 mdr. (recidivister 6 mdr.). I *Holland*, hvis regler om prøveløsladelse i øvrigt svarer til den danske straffelovs bestemmelse i § 38, stk. 1, ned-sattes i 1959 en komité til overvejelse af spørgsmålet om at udstrække prøveløsladelsesinstituttet til kortere straffe, men komiteens arbejde har så vidt vides ikke ført til lovgivning. Efter den nye *franske* straffelov af 1959 — der på dette punkt stort set svarer til den tidligere — kan prøveløsladelse af begyndere ske efter 3 mdr., når straffen er under 6 mdr. — og ved højere straffe efter halv tid. Med hensyn til recidivister kan prøveløsladelse ske efter 6 mdr., hvis straffen er mindre end 9 mdr., og ved højere straffe efter $\frac{2}{3}$ af straffetiden.

Det er meget bevidst, at disse bemærkninger om fremmed ret her blot placeres som en *baggrund* for den følgende argumentation og ikke som et led i denne. Sådanne summariske oplysninger om udenlandske prøveløsladelsesregler siger ikke meget uden nærmere undersøgelse af deres sammenhæng og deres anvendelse i praksis. Den norsk-svenske lovgivning med dens brede adgang til prøveløsladelse — også ved forholdsvis korte straffe — vil dog utvivlsomt blive tillagt og bør tillægges argumentationsmæssig værdi under en dansk overvejelse af disse spørgsmål. Den norske og svenske lovgivning bygger på et meget grundigt og sagkyndigt forberedelsesarbejde inden for de seneste år, og straffelovgivningen i de skandinaviske lande er så ensartet, at mange problemstillinger bliver parallelle. Og vi har jo i øvrigt i det nordiske lovsamarbejde, herunder også det strafferetlige lovsamarbejde, nærmet os det punkt, hvor ensartet lovgivning — i hvert fald om væsentlige spørgsmål — betragtes som et mål i sig selv. I øvrigt vil spørgsmålet om ensartede regler om prøveløsladelse i de nordiske lande antagelig få en vis praktisk betydning i den nærmeste fremtid — nemlig med henblik på den lovgivning om samarbejde med hensyn til straffuldbyrdelse, som er under forberedelse.

V. Efter disse bemærkninger om fremmed ret, skal jeg gå over til mit forsøg på en kritisk vurdering af reglen i § 38, stk. 3, om prøveløsladelse efter udståelse af halv straffetid.

Det er uden videre klart, at hovedpunktet i en sådan kritisk vurdering er spørgsmålet, om reglen kan imødekomme det foreliggende behov for efterforsorg, men forinden skal anføres nogle andre, mindre væsentlige kritiske synspunkter:

A. 1) Reglen er fra et lovteknisk synspunkt temmelig utilfredsstillende, for så vidt som der er et åbenbart misforhold mellem på den ene side dens sproglige indhold og på den anden side det indhold, den har efter forarbejderne og praksis. Efter ordlyden kan prøveløsladelse ske, når det „efter de foreliggende oplysninger, herunder anstaltens udtalelse om fangen, må anses for begrundet i det enkelte tilfælde“. Dette er — efter det sproglige indhold — ikke nogen særlig snæver regel. Reglen er affattet i overensstemmelse med, hvad der undertiden betegnes som selektionsprincippet. Prøveløsladelse kan ske, når denne ud fra en specialpræventions-betragtning må foretrækkes fremfor udståelse af den fulde straf. Men forarbejderne og den praksis, der har udviklet sig, siger noget andet. Her skal blot nævnes, at lovmotiverne kræver, at prøveløsladelse skal skønnes *særlig* hensigtsmæssig.

Det er vist klart, at ordningen må indebære en ikke ubetydelig usikkerhed.

2) Bestemmelsen er dernæst uheldig i sin opbygning, idet man i samme bestemmelse søger at løse 2 spørgsmål, der er helt forskellige, og som derfor antagelig også bør løses på forskellig måde. Det ene problem vedrører personer med straffe på over 9 mdr.; det andet angår dømte, der har lavere straffe.

a) De dømte, hvis straf overstiger 9 mdr., kan alle prøveløslades efter den almindelige regel i § 38, stk. 1., og således alle undergives efterforsorg; det eneste problem, der her foreligger, er, at der undertiden kan foreligge et særligt behov for at kunne løslade, før der er gået 9 mdr. og $\frac{2}{3}$ af straffetiden — navnlig fordi der foreligger mulighed for en særlig gunstig arbejdsmæssig placering (idet der bortses fra sådanne forhold, som hører til de klassiske benådningsgrunde). I langt de fleste tilfælde giver den sidste trediedel af straffetiden antagelig tilstrækkeligt spillerum til løsning af dette problem; men det er dog på den anden side utvivlsomt hensigtsmæssigt og forsvarligt, at der gives adgang til under særlige omstændigheder at prøveløslade efter halv tid, d. v. s. efter en restriktiv regel svarende i princippet til den, der — med tilsvarende begrundelse — indførtes i 1961 for ungdomsfængselsfanger, og hvorefter disse undtagelsesvis kan prøveløslades, før der er gået 1 år.

b) Vender man sig dernæst til personer med straffe fra 4 til og med 9 mdr. — og det er en gruppe, der er nær ved 50 % større end gruppen med straffe på mere end 9 mdr. — så er forholdet det, at de ikke kan prøveløslades efter den almindelige regel i § 38, stk. 1. Her skulle den nye regel i § 38, stk. 3, løse et helt andet problem — den skulle etablere det nye og eneste grundlag for efterforsorg over for disse personer. Dette formål synes at kræve en bredere regel, men på den anden side ikke at kræve, at denne brede regel hjemlede adgang til prøveløsladelse alle-

rede ved halv tid. Vicedirektør *Hye-Knudsens* tal viser da også, at de fleste af de prøveløsladelser, der er sket i denne gruppe efter § 38, stk. 3, faktisk har været prøveløsladelser efter udståelse af $\frac{2}{3}$ af straffetiden. Da hele dette spørgsmål imidlertid beror på efterforsogsbehovets størrelse, skal der ikke gøres yderligere bemærkninger om det i denne sammenhæng.

3) Der skal dernæst gøres nogle bemærkninger om prøveløsladelsesproceduren. Det er næppe heldigt, at spørgsmålet om prøveløsladelse kun bliver behandlet og afgjort i de tilfælde, hvor vedkommende inspektør finder grund til at afgive indstilling om sådan løsladelse. Det er fra et retssikkerhedssynspunkt principielt mindre heldigt, at den, der leder den daglige straf-fuldbyrdelse, har myndighed til at hindre prøveløsladelse ved at undlade indstilling. Man kan vel desuden spørge, om den stilling, der her er givet inspektøren, ikke er mindre gunstig for forholdet mellem fange og anstaltsledelse og dermed for behandlingsarbejdet i anstalten. Endelig må det betvivles, at der kan føres en ensartet praksis på de forskellige anstalter; lovens betingelse for prøveløsladelse er alene, at denne må anses for begrundet i det enkelte tilfælde, og loven angiver ingen af de hensyn, der skal tages i betragtning ved denne bedømmelse; og af bestemmelsens motiver og direktoratets vejledende cirkulære fremgår, at det ikke går an at praktisere reglen, således at prøveløsladelse sker, når den efter en specialpræventivt orienteret bedømmelse må foretrækkes — fremfor en udståelse af reststraf. Det må iøvrigt forekomme overraskende, at kun den mindste del af de — i forvejen (i absolutte tal) få — prøveløsladelser efter § 38, stk. 3, er sket på inspektørens initiativ: I 1956 — 37 % og i 1960 — 35 % (det må dog herved tages i betragtning, at vedkommende inspektør antagelig i en del tilfælde ville have rejst spørgsmålet om prøveløsladelse, hvis ikke andre (pårørende m. v.) var kommet ham i forkøbet).

4) Endvidere rejser § 38, stk. 3, et spørgsmål vedrørende forholdet mellem prøveløsladelsesinstituttet og domstolenes stilling. Der bør af retssikkerhedsgrunde udvises forsigtighed med at reducere domstolenes magt over strafudmålingen. Og heraf følger nogen betænkelighed ved prøveløsladelse efter en halvtids-regel uden for særlige undtagelsestilfælde. Det er klart, at denne indvending er uden nævneværdig betydning over for den ordening, der i praksis har udviklet sig efter § 38, stk. 3, og hvorefter denne bestemmelse er blevet anvendt som en undtagelsesregel.

B. Efter disse måske mindre afgørende kritiske bemærkninger vedrørende § 38, stk. 3, skal jeg vende mig til det centrale spørgsmål: Imødekommer § 38, stk. 3, behovet for efterforsorg for de dømte med straffe fra 4 til og med 9 mdr.? Det er vist ret klart,

at dette spørgsmål må besvares benægtende. For det første synes det meget begrænsede antal prøveløsladelser i straffegruppen 4—9 mdr. — sammenlignet med det samlede antal straffe i denne gruppe — at efterlade en temmelig sikker fornemmelse af, at et meget betydeligt antal personer med efterforsogsbehov ikke er blevet prøveløsladt. Hertil kommer, at kun et begrænset antal af de prøveløsladelser, der har fundet sted efter § 38, stk. 3, synes motiveret af hensynet til at instituere tilsyn m. v. — i 1960 således kun 40 % af prøveløsladelserne og dermed formentlig kun omkring 3—4 % af samtlige løsladelser inden for straffegruppen 4—9 mdr.); de øvrige prøveløsladelser synes begrundet i omstændigheder, der traditionelt betragtes som benådningsgrunde.

Den opfattelse, at § 38, stk. 3, er utilstrækkelig til at imødekomme efterforsogsbehovet, bestyrkes af et — ganske vist lille og lidet repræsentativt — materiale, som er indsamlet i et andet øjemed. Materialet omfatter samtlige personer mellem 18 og 21 år, der i 1957 og 1958 er idømt tidsbestemt frihedsstraf, og som har afsonet denne straf i statsfængsel. I dette materiale er der 57 personer med straffetider, der er over 4 mdr. — men ikke over 9 mdr. Om 51 af disse gælder, at de tidligere har været straffet (betinget dom eller frihedsstraf) eller har haft tiltalefrafald mod børneforsorg. Ialt 29 af de 57 personer har efter oplysninger i fængslernes stamruller — som næppe er helt udtømmende — været under børneforsorg. Recidiv er undersøgt omkring udgangen af 1961. På dette tidspunkt var 37, d. v. s. ca. $\frac{2}{3}$, recidiveret. Til recidiv er alene henregnet idømmelse af frihedsstraf. Der er næppe tvivl om, at hovedparten af disse 57 ved løsladelsen har haft et stærkt behov for et tilsyns støtte og bistand i en prøvetid. Imidlertid blev kun 4 prøveløsladt (3 fra årgang 1957 og 1 fra årgang 1958).

Nu er det klart, at værdien af en prøveløsladelse bør afvejes med værdien af en afsoning af reststraffen. Om dette spørgsmål udtaltes i bemærkningerne til forslaget til § 38, stk. 3, som et referat af fængselsvæsenets synspunkter: „... ikke være rigtigt at søge gennemført en generel nedsættelse af 9 måneders grænsen i § 38, f. eks. til 6 måneder, eller af kravet om, at to trediedele af straffetiden skal være afsonet. Den pædagogiske påvirkning og arbejdsstræning, som er fangebehandlings vigtigste mål, vil ofte kun kunne opnås ved et fængselsophold på 8—10 mdr. I mange tilfælde ville det måske nok være muligt at gennemføre en effektiv behandling under en kortvarigere strafafsoning, men dette må forudsætte en intensivning af behandlingsarbejdet, hvortil den organisation, som for tiden står til fængselsvæsenets rådighed, ikke ville være tilstrækkelig. En regel om, at spørgsmålet om prøveløsladelse altid *skal* rejses på et tidligere tidspunkt end nu i § 38, stk. 1, bestemt, ville derfor forud-

sætte en udbygning af den bestående organisation, som det, selv om de fornødne bevillinger kunne opnås, først i løbet af længere tid ville være muligt at gennemføre.“

Her anlægges altså den vurdering, at prøveløsladelse af fanger med straffe på 4—9 mdr. bør have undtagelsens karakter, idet udståelse af den fulde straf typisk er forudsætningen for et udbytte af fangebehandlingen.

Hertil kan nu for det første siges, at spørgsmålet ikke er, hvor stort udbytte fuld strafudståelse giver, men om dette udbytte er større end udbyttet af delvis afsoning + prøveløsladelse med efterforsorg. Men de refererede synspunkter skal vel også forstås således, at dette sidstnævnte spørgsmål må besvares bekræftende.

Problemet er, om denne vurdering — som altså er helt forskellig fra den, man tilsyneladende anlægger f. eks. i Norge og Sverige — er rigtig. Bør det virkelig i de fleste tilfælde, hvor en person er idømt 5 eller 6 mdr.s fængsel, foretrækkes at lade ham udstå alle 5 eller 6 mdr. fremfor at prøveløslade ham efter 4 mdr. og undergive ham tilsyn m. v. i en prøvetid? Den — tilsyneladende temmelig bestemte — vurdering, fængselsvæsenet anlagde i 1955—56, kan nok forekomme lidt overraskende. Sandheden er jo, at vi ikke har noget videnskabeligt grundlag for at vurdere reststraffens værdi over for tilsynets. Vi skønner alle på mere eller mindre løst grundlag. Mit eget løse skøn er præget af pessimisme med hensyn til en reststraffetids behandlingsmuligheder — og en begrænset optimisme med hensyn til et tilsyns muligheder. Og dette synspunkt fører til at stille spørgsmålet således: Er det overhovedet forsvarligt, at praktisk taget alle dømte med straffe fra 4—9 mdr. løslades blankt — uden et tilsyns støtte og bistand til at formidle overgangen fra anstaltstilværelsen til den fri tilværelse? Det er utvivlsomt rigtig, at der forekommer tilfælde, hvor man — også af behandlingsmæssige grunde — bør foretrække udståelse af reststraffen frem for prøveløsladelse, og det er måske også rigtigt, at man ved anvendelsen af en eventuel almindelig regel om prøveløsladelse efter udståelse af $\frac{2}{3}$, dog mindst 4 mdr., af straffen, bør være noget mere tilbageholdende ved de kortere end ved de længere straffe. Det synspunkt, jeg ønsker at fremføre til nærmere drøftelse, sigter da også blot mod en ordning, der åbner *mulighed* for en fri vurdering i det enkelte tilfælde af, hvad der er den behandlingsmæssigt fordelagtigste løsning.

Der skal endelig gøres et par bemærkninger om forholdet mellem prøveløsladelsesreglerne og den regel i straffelovens § 58, stk. 1, som indførtes i 1961. I § 58, stk. 1, bestemmes: „Skønnes anvendelse af ubetinget frihedsstraf påkrævet, men taler oplysningerne om tiltaltes personlige forhold for anvendelse af betinget dom, kan retten bestemme, at fuldbyrdelsen af en del af den

straf, der fastsættes, udsættes i overensstemmelse med reglerne i § 56. Den ubetingede straf kan ikke overstige 3 måneder“. Denne 3 mdr.s-regel er udtryk for et forsøg på at afpasse § 58, stk. 1, efter reglerne om prøveløsladelse i § 38. Begge regler handler — stort set — om kombination af frihedsstraf og tilsyn m. v. Området for § 58, stk. 1, er for det første tilfælde, hvor den samlede straf ikke overstiger 4 mdr., og hvor prøveløsladelse derfor ikke kan ske, og for det andet tilfælde, hvor straffen vel er større, men hvor der ikke findes grund til udståelse af de 4 mdr., som er prøveløsladelsens minimum. Men disse sidste tilfælde bør næppe være talrige. Når straffen er noget over 4 mdr., er det rigtigst, at det er fængselsvæsenet, der afgør efterforsorgsspørgsmålet. Men så må fængselsvæsenet — og det er grunden til, at der peges på denne sammenhæng — også have mulighed for at instituere efterforsorg, d. v. s. prøveløsladelse, i de tilfælde, hvor der er et virkeligt behov derfor. Dette er forudsætningen for en rigtig balance mellem de 2 regler.

Det er de ovenfor anførte betragtninger, der efter min mening peger henimod den løsning, der nævntes i indledningen: *Der bør være en almindelig adgang til at prøveløslade, når der er udstået $\frac{2}{3}$ af straffetiden, dog mindst 4 mdr., og formentlig herudover en restriktiv undtagelsesregel om prøveløsladelse, når særlige omstændigheder taler derfor, — efter udståelse af halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 mdr.*

VI. Der skal til slut peges på et par prøveløsladelsesproblemer, som ikke har speciel relation til § 38, stk. 3:

- 1) Spørgsmålet om en strengere håndhævelse af prøveløsladelsesvilkårene gennem hyppigere genindsættelse og
- 2) spørgsmålet om kompetencen med hensyn til genindsættelse.

ad 1) Fængselsvæsenets årsberetninger giver oplysninger om det årlige antal genindsættelser på grund af vilkårsovertrædelse. Der sigtes her — ikke til nyt strafbart forhold — men til overtrædelse af andre vilkår (tilsyn m. v.). For 1956—58 er tallene følgende: 1956: 38, 1957: 29, 1958: 35 og 1959: 25.

Disse tal kunne måske tyde på, at prøveløsladelsesvilkårene håndhæves mere effektivt, end betingede dommes vilkår bliver — eller i hvert fald tidligere blev — håndhævet. På den anden side er genindsættelsestallene ikke store i forhold til det samlede antal prøveløsladelser. Finder man, at de er udtryk for en vis tilbageholdenhed, er denne nok rigtig i dag, hvor genindsættelse praktisk taget aldrig kan efterfølges af fornyet prøveløsladelse; efter de gældende regler i straffelovens § 39 skal reststraffen betragtes som en ny straf, således at fornyet prøveløsladelse er udelukket, hvis reststraffen er 4 mdr. eller derunder, og kun undtagelsesvis

kan ske, hvis reststraffen er 9 mdr. eller derunder. Spørgsmålet om en friere adgang til fornyet prøveløsladelse efter genindsættelse er imidlertid taget op. Og gennemføres en regel herom, bør konsekvensen nok blive, at der — ligesom det så vidt vides er sket i Sverige i den seneste tid — gennem noget hyppigere genindsættelser, undertiden efterfulgt af fornyet prøveløsladelse, tilvejebringes dels en mere effektiv håndhævelse af prøveløsladelsesvilkår, dels i det hele et smidigere system med samvirken mellem kriminalforsorg i anstalt og kriminalforsorg i frihed. Dette ville være på linie med tanken bag de nye regler om betinget dom.

ad 2) Med hensyn til spørgsmålet om genindsættelseskompetencen vil jeg gerne give tilslutning til de synspunkter, som er anført af *N. Harbou* i *NKÅ* 1950/51, s. 18, samt i *Juristen* 1954, s. 22, og 1960, s. 281 f. I de tilfælde, hvor den prøveløsladte dømmes for strafbart forhold begået i prøvetiden, bør spørgsmålet om genindsættelse afgøres af retten efter en regel svarende til straffelovens § 60, stk. 2, om betinget dømte, der begår strafbart forhold i prøvetiden. Retten ville efter en sådan regel have en vis valgfrihed mellem a) fastsættelse af en fællesstraf, der omfatter både reststraffen og straffen for det nye forhold, b) fastsættelse af en ubetinget straf for det nye forhold i forbindelse med opretholdelse af prøveløsladelsen og c) anvendelse af en betinget dom, hvori prøveløsladelsen „opsluges“. Denne opfattelse — som svarer til den svenske ordning — bygger ikke på et synspunkt, hvorefter det er forbundet med betænkeligheder ud fra et retssikkerhedssynspunkt at lade en administrativ myndighed (justitsministeriet) træffe afgørelse om genindsættelse, men er overvejende begrundet i rent praktiske hensyn. Det synes ud fra et praktisk synspunkt at være en temmelig urimelig dobbeltbehandling, når alle sager, hvor en prøveløsladt idømmes frihedsstraf for strafbart forhold begået i prøvetiden, skal forelægges justitsministeriet til afgørelse af spørgsmålet om genindsættelse. Og denne ordning synes at give domstolene en forkert stilling; ved domsafsigelsen véd dommeren ikke altid — men bør altid vide — hvad der bliver straffesagens samlede endelige resultat. I en vis forbindelse hermed står hensynet til strafudmålingens rigtighed; ligesom ved betinget dømte bør der være en vis frihed med hensyn til fastsættelsen af størrelsen af den fællesstraf, der omfatter den tidligere straf — her reststraffen — og straffen for det nye forhold; den nuværende ordning tvinger til en absolut kumulation af de 2 straffe.

L. Nordskov Nielsen.